

Mit jelent ma, 101 évvel az első Waldorf-iskola alapítása után Waldorf-szülőnek lenni?

A Waldorf-pedagógia középpontjában – szemben a tananyagot előtérbe állító pedagógiai felfogással – a gyermek áll. A gyermek, akinek fejlődéséhez a Waldorf-pedagógia testi-lelki-szellemi fejlődési utat állít, bevonva a szülőt, tág teret adva a nevelőnek. A pedagógia és a szülői ház közös feladata, hogy kibontakozhassanak a gyermek személyiségének jegyei, figyelem irányuljon erősségeire, és támaszt kaphasson gyengeségeiben, hogy fiatal felnőtt korára harmonikus személyiséggé válhasson: olyan személyiséggé, aki képes alkalmazkodni a valósághoz, és egyben formálni az őt körülvevő világot; hogy beléphessen az akarati szabadság és az önmagáért és másokért való felelősség világába. Mivel tudjuk ezt szülőként – az iskolával együttműködve – szolgálni?

A születés előtti létből minden ember magával hoz a szellemi világból bizonyos életfeladatot, célfeladatokat, amelyek tudattalanul nyugszanak benne. Amikor egy lélek kiválasztja azt a szülőpárt, akikhez érkezni fog, tőlük kapja azt a testet, amit ebben a földi életben a saját céljai megvalósításához használni fog. Ezután a szülők és a gyermeket kísérő nevelők feladata lesz, hogy ezt a testet úgy tudják formálni, hogy ez az életfeladatai beteljesítéséhez a legmegfelelőbb legyen.

A kisgyermeknek védelemre, melegre, burkot adó környezetre, rendszeres evési és alvási időkre, de mindenekelőtt sok szeretetre van szüksége. Életének első éveiben mindezt a szülői házban kapja meg. Rudolf Steiner már korai pedagógiai írásaiban (1907) leírja, hogy a születéssel csak a látható, mérhető fizikai test fűződik le az anyáról. A gyermek az élethez való labilis alkalmazkodás állapotában még egy sok éven át tartó, embrionális fejlődésen halad át. További „születések” várnak rá: a 20. életévig is eltart, amíg a lelki és szellemi autonómia kialakul.

A gyermek maga az első 7 évben – érzékelő szerv, úgyis mondhatnánk, egyetlen érzékszerv. Az érzékelés aktív tevékenység, ami a külvilág iránti érdeklődésen alapszik. Hogy is történik ez? Az aktív gyermeki lélek szembetalálkozik egy külső benyomással: fénnel, hanggal, érintéssel, történéssel, és e találkozásban keletkezik az érzet, észlelet. A belső aktivitás hordozója a kicsi gyermeknél a *vágyakozás*, ami az akarat előhírnöke. A gyermek ekkor olyan érzékszervként mutatja magát, amelyben működik a vágyakozás, és az felébreszti az *akaratot*. Ekkor találja szemben magát a szülő az ún. dackorszakkal. Ezt a kezdődő akarati csírárt nem megtörni kell, hanem jó irányba terelni. Terelni olyan területekre, amely felé a gyermeknek felébred majd az érdeklődése. Emellett pedig *határokat kell állítani* a gyermek elé. A mai nevelés egyik zsákutcája, amikor azt gondoljuk, a gyermek tudja, hogy mi a jó neki, tehát amire vágyik, azt meg kell kapnia, lehetőleg azonnal. A szülőknél egyre nagyobb tudatosságot kell elsajátítaniuk a téren: nem engedhetik, hogy a média által közvetített haszontalanságok elárasszák a fiatal gyermeki lelket, mert ő az ezekkel szembeni védekezésre még nem képes.

A kisgyermek *nyitott* a világra, bizalommal és ártatlanul engedi saját ébredező lelkébe áramolni azt, és aktív érdeklődéssel fordul felé. Egyre többet és többet szeretne, nekünk szülőknél pedig egyre inkább tudnunk kell, hogy hol van a határ. Ne árásszuk el tárgyakkal, tevékenységekkel és tagolatlan információkkal. Szorítsuk vissza a képernyők uralmát, melyek anélkül teszik függővé, hogy igazi örömet adnának neki. Az egészséges határok és az akarat fejlődése között szoros összefüggés van. Miben áll az, hogy táplálom és gondozom, vagy fordítva, hogy túl nagy teret hagyok neki? Ha mindig engedek, a gyerek egyre többet akar majd, és ez az egyre többet akarás „fáj” neki. Nem képes arra, hogy megállítsa magában a terjeszkedő akaratot, mert az akarat önkorlátozásának képességéhez csak a kamaszkoron túllépve jut majd el, a kamaszkoron túl lesz képes arra, hogy határt tudjon szabni önmagának. A szülői határállítás híján a gyermek egyre rosszabbul érzi majd magát, egyre dacosabb, egyre *kezelhetetlenebb* lesz. Úgy fogalmazhatunk, hogy *kéri* a felnőtt szeretetteljes és következetes határállításait. Ilyenek pl. az édesség fogyasztás szabályai, a tévé, videójáték, valamint a számítógép és az okos eszközök tilalma, továbbá a napirend betartása.

A helyes terelésben támaszkodhatunk az *odaadás* gyermeki képességére, arra az odaadásra, amivel a gyermek a világ felé fordul. Olyan erő ez, ami a későbbi életben kizárólag az ember mindent átható vallásos odaadásával mérhető össze. Rudolf Steiner beszélt erről a környezet felé forduló odaadásról és „testi vallásosság”-nak nevezte. Az odaadásban válik a gyermek *utánzó* lénnyé. Amit ekkor tanul, azt utánzással teszi. A beszéd és a járás elsajátítása is utánzás alapú. Az utánzás mint képesség kíséri az első iskolai években is: a tanulás kezdeti időszakában erre épít a tanító. Fontos, hogy nap mint nap találkozzon

utánzásra érdemes cselekedetekkel. Ilyen a barkácsolás, a sütés-főzés, az örömmel végzett takarítás, a kertészkedés, a kézimunkázás, az olvasás stb.

A gyermek környezetében élő felnőttek felelőssége, hogy nyújtsanak utánozható életmintákat, illetve hogy a mintáik utánozhatóak legyenek. Egyébként ezek a témák feldolgozatlanok maradnak, és az, ami egyébként a megismerő lélek körébe tartozna, alászáll a lélek legmélyebb rétegeibe, s ott megragad, hogy később bizonyos hangulatoknak, érzéseknek vagy éppen cselekvési módoknak kiváltója legyen. Ilyenek az ismeretlen eredetű szorongások, félelmek.

Példa: apa dühös, ajtót becsap... A gyerek nemcsak a mozgást veszi észre, hanem a viselkedés morális tartalmát is felveszi, és ez a tudatalatti mélyén fog nyugodni. Ide tartoznak a túl korai intellektuális magyarázatok, állatvilágról, planétákról, kőzetekről vagy a motorok működéséről.

A korai életszakaszban – amikor azt gondolnánk a gyermekről, hogy semmit vagy csak nagyon keveset fog föl a világból – veszi fel környezetének legmélyebb tartalmait.

Amiről beszéltem, az a fejlődésnek egy kiragadott, de nagyon fontos állomása: a gyermek nagyon finom „hangszer”, és mint ilyen, finom hatások kell, hogy ériék, ha az életkorának megfelelő testi, lelki, szellemi táplálékot szeretnénk megadni neki.

Nincs helyük a környezetében testet, lelket, gyermeki fantáziát merevítő, félelmet, szorongást keltő tárgyaknak, játékoknak. A játszótérnek valóságosnak kell lennie! – *a játszótér nem válhat virtuálissá*, hanem felkereshető hely kell maradjon, ahol szocializálódhat, mozgásában egyre ügyesebbé válhat. A vágy és az akarat, amire majd az iskolában építeni fogunk, amiről az előbb szó volt, a fejlődéshez tartozik. Az akarat arra, hogy valamit megtegyen, hogy önállóan kezdeményezzen és végre is hajtsa, hogy mire az iskola küszöbét átlépi, ezzel az akarral többé-kevésbé bánni is tudjon, kérésre előhívja, vagy megállítsa.

Az óvodást még védem a földi realitástól, erre valók a mesék és az imák, az iskola más életerőket hív be és erősít. Az új életerők aztán gondolkodási erőkké válnak. A gondolkodás eleinte kötődik a belső képekhez, a belső képalakítás képességéhez. Ez a képalakító képesség annál a gyermeknél lesz erős, aki az első 7 évben nem külső képeken nőtt fel: nem rajzfilmen, képregényen, telefonos és számítógépes játékokon, hanem a felnőttektől kapott meséken, verseken, az örömmel végzett házimunkán és így tovább. A gyermek, akinek a gondolkodása a belső képalakításon alapszik, olyan kamasszá és felnőtté érik, aki képes lesz önálló ítéletalkotásra, szemben azokkal, akik élethosszan a kívülről kapott gondolatokra építik életüket. A belső képalakítás képességén felbredt gondolkodást a gyermek biztonsággal tudja majd használni az iskolában, a betűk és számok világában. Az iskolában szüksége lesz arra is, hogy akaratával bizonyos szinten bánni tudjon: tudjon cipőt bekötni, egy téli öltözetet önállóan felvenni, amikor erre van szükség, és képes legyen az édesanyjától való távolságra. Mindezek szükségesek ahhoz, hogy az iskolában otthonosan érezhesse magát.

Ha a gyermeknek elegendő élettere volt a mozgásra, hagyták saját tempójában fejlődni a mozgásfejlődés időszakában, nem volt túlféltve, gyalogolt erdőn, mezőn, és el is fáradt tőle, akkor nem lesz bénítva akaratában, élvezni lesz képes saját mozgása harmóniáját, és örömmel vesz majd részt a tanítás reggeli ritmikus szakaszában.

Ha elhatároztam, hogy Waldorf-iskolába adom a gyermekemet, és megvizsgáltam indítékaimat, akkor kiemelt helyen kell találnom ezek között azt a kívánságomat, hogy a gyermekem megtapasztalja ebben az oktatási formában felnövekedve, hogy az ember a természeti világ, a teremtett világ része; ezt a világot a gondolkodásán keresztül ismeri meg; a gondolkodásán keresztül lesz számára bensőséges az univerzum; a gondolkodásán keresztül épül ki az emberi kultúra, ami az ember általi új teremtés; és a világot az emberek közti viszonyok alakítják...

2020 márciusa óta megfordult velünk a világ. A Covid 19 vírus visszaszorítása érdekében hozott társadalmi szintű intézkedések le akartak téríteni bennünket arról az útról, amin a Waldorf-pedagógia 100 éve haladt, és amit töretlenül képviselt. Az otthontanulás, a karantén távoktatása azonnal felkínálta az okos eszközök általi tanítást, tanulás lehetőségét. A kollégák belső ellenállása és a világ felől érkező nyomás nem kis feladat elé állította a tanári közösséget. Mára már nyilvánvalóvá vált, ezt mutatják a pedagógiai statisztikák, hogy jól tettük, hogy töretlenül képviseltük az elveinket. A pedagógiánkban, tanításban alkalmazott rugalmasság nem azt jelenti,

hogy online oktatást tartok, és ezzel a számítógép elé ültetem a gyereket. A gyerekek életkoruknak megfelelően kapták az otthon elvégzendő feladataikat, amiben a szülői ház együttműködésének kulcsszerepe volt. Néhány hónap csökkentett vagy másképpen strukturált tananyag nem változtatja meg a

jövőjüket. A társas kapcsolatok hiánya, az elszigeteltség érzése, az önmagáért és a másokért való felelősség megtapasztalásának hiánya viszont *meghatározó, formáló* a személyiség fejlődésére. Ez érvényes az iskoláskor teljes időtartamára, a kiskamaszkortól kezdve talán még inkább.

A vírus általi társadalmi szintű megszorításoknak nincs vége. A következményei már jól láthatóak. Szorongó, depressziós, bántalmazott gyermekek, fiatalok. Iskolánk mindent megtesz annak érdekében, hogy a kormány általi megszorítások betartása mellett ne vegyük el gyerekeinktől az őket megillető jogokat, a személyes kapcsolatok személyiségüket formáló, meghatározó erejét. A tanulás lélektől lélekig ható valóságát és hatását.

Javasolt szakirodalom: Kim John Payne: Egyszerűbb gyermekkor

Betty Staley: Korlátok és szabadság között

Gerald Hüther: Vissza a gyökerekhez – Így fejlődnek „ezek a mai gyerekek”

Tudnom kell, hogy akkor teszem jól a dolgomat, ha együttműködöm az iskolával és a pedagógusokkal; nem egymástól független és egymásból nem következő ideákat közvetítek a gyermekem felé, így a fejlődés egészét mindenkor figyelembe vevő pedagógián felnövő gyermekem megtapasztalhatja, hogy a „természet” adott, a kultúrát pedig az ember teremti. A jövőre vonatkozó motivációként azt is megélheti, hogy a tudomány, a művészet és az etikai-morális értékek ma újraegyesítésre várnak. Ez az újraegyesítő feladat a Waldorf oktatásból kikerülő eljövendő generációk feladata lesz majd.

A Waldorf tanárság és a Waldorf szülőség egy közös út, amin a gyermekekért, és az általuk megformált majdani jövő érdekében járunk. Ez az út folyamatos nyitottságot igényel a megismerésre, önnevelésre és együttműködésre való törekvést kíván. Az úton örömteli és fájdalmas események is várnak. Ez a választott életforma gyakran lemondással és áldozatvállalással is jár. Minden iskola egyedi, összehasonlíthatatlan más iskolákkal. Identitását a léte indokolja, valamennyi sajátosságával, kiemelkedő tulajdonságaival és fejlődési potenciáljával. Ha ti most itt vállaltok a Waldorf szülőséget, ezzel nem kevesebbet tesztek, mint hozzájárultok a Csillagösvény Waldorf Iskola iskola-organizmusának formálásához.

Héjja Zsuzsa